

Володимир Юрженко
доктор педагогічних наук, професор
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
м. Переяслав-Хмельницький

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЛІНГВОДИДАКТИКИ У ЗМІСТОВОМУ ПОЛІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Діяльність по перетворенню навколишнього середовища і природних об'єктів у рукотворні існує стільки, скільки й сам Homo sapiens. Тобто як предмет вивчення діяльність людини має свою історію, культуру і здійснює якісну проєкцію на всю сучасну цивілізацію. Ця діяльність як педагогічна проблема мала своїх дослідників

– Л.С.Виготський, І.О.Зимня, О.М.Леонтьєв, Г.П. Щедровицький. Проте тільки поодинокі автори зробили його головним предметом своїх досліджень. Проблема відсутності феноменологічного підходу в дослідженні областей людської діяльності, а в конкретному випадку – досліджень, спрямованих на визначення тезауруса термінологічних полів технологічної освітньої галузі пов'язана із безсистемним накопиченням різних, іноді синонімічних, пересічних термінів, а також із появою численних суперечливих, часом взаємовиключних трактувань одного і того ж слова як поняття-терміна. Водночас актуальність питання про чітке трактування дефініцій усіх структурних одиниць, пов'язаних з теорією та методикою технологічної освіти і конкретного змісту самої технологічної галузі як основи формування термінологічного апарату проєктно-технологічної та техніко-технологічної компетентностей, розглядаються дослідниками цієї області знань, зокрема Т.С.Мачачей, В.В.Стешенком, В.В.Юрженком та ін. Означена проблема, крім суто наукової необхідності аналітичного дослідження, викликана досить суттєвою соціально-економічною потребою самої освітньої сфери.

Вивчення зазначеної проблеми дало змогу з'ясувати, що однією з основних причин відсутності досліджень у цій сфері є нерозвиненість категоріального апарату теорії і методики технологічної освіти в середній школі, що не дає можливості достатньо точно сформулювати причинно-наслідкові зв'язки між теорією і практикою для реалізації загального механізму взаємозв'язку теоретичних концепцій в освіті і формалізації їх у законодавстві.

Нерозуміння важливості для розвитку особистості дитини широкого використання в середній школі можливостей проєктно-технологічного підходу технологічної освітньої галузі не тільки пересічним громадянином України, а й представниками самого освітнього середовища, спотворює сприйняття відповідних проєктно-технологічної та техніко-технологічної компетентностей і перешкоджає адекватній оцінці тенденцій, що виразно проявляються у сфері техніко-технологічної освіченості особистості – тієї особистості, яка буде реалізовуватися в умовах реалій технологічної цивілізації. Загальна ситуація, що виникла на сьогодні щодо термінологічної неузгодженості в контексті її феноменологічного розуміння і

проблеми тезауруса термінологічних полів змісту даної галузі породжує у сфері технологічної освітньої галузі: невизначеність соціального і освітнього статусу зазначеної освітньої галузі в освітньому процесі середньої школи; суттєву протидію щодо створення нормативно-правової та матеріальної бази предметів із зазначеної галузі в загальноосвітніх навчальних закладах; складність наукового опису проблеми навколо межових досліджень лінгводидактики і дидактики освітніх галузей.

Лінгводидактика як розділ педагогіки, що розробляє теорію освіти, навчання й виховання та методику вивчення мови, розвивається понад сторіччя, а як термін з'явилася у 1969 р. завдяки російському вченому М.М. Шанському. Однак широке впровадження в освітні доробки відбулось відносно недавно – 20–25 років тому. Цей науковий розділ займається вивченням феноменологічних понять, що мають поширення в рідній мові та займають провідні позиції у дидактичних розробках та методиках [3]. У конкретному дослідженні – це вивчення проблеми напрацювання феноменологічного змісту через систему понять, що формують та формулюють змістове поле технологічної освітньої галузі в основній школі.

Проблема переносу термінологічних рядів за певним напрямом навчання або визначеними компетентностями у рідну мову є суттєвою проблемою, оскільки фактично системним перекладом займаються філологи, лінгвісти, а визначенням тезаурусу змісту – вже безпосередньо фахівці самої сфери застосування цих понять-термінів. Доволі часто ці поняття трактуються фахівцями-лінгвістами і фахівцями з галузевої сфери застосування досить по-різному, а від того не завжди точно [1].

Дослідники, перш ніж приступити до аналізу всіх зазначених вище проблем, повинні осмислити причини, що зумовили цю термінологічну неузгодженість, а це пояснюється:

існуванням суперечливих трактувань понять техніки і технології (технологій) в різномовних культурах, а також визначенням цих понять-термінів в освітній сфері, економіці та законодавстві різних країн;

початковою багатоаспектністю понять «техніка» та «технологія», можливістю їх розгляду як предмета різних наук. Останнє посилюється: труднощами вибору адекватного критерію для створення цілісної, несуперечливої класифікації компонентів розглянутих базових феноменів для даної галузі знання; наявністю багатьох синонімічних або близьких за значенням понять, а саме: техніка, технологія, технологічність тощо; достатнім різноманіттям і суттєвою невизначеністю трактувань самих кореневих понять «техніка» і «технологія».

У дослідженнях за близькою тематикою практично немає пропозицій щодо вирішення цієї проблеми. В окремих роботах, незважаючи на їх глибину і широту охоплення, взагалі відсутнє визначення понять «техніка» та «технологія», хоча воно і є, по суті, базовою категорією для декларованих авторами предметних областей (В.В.Стешенко) [5]. В інших дослідженнях техніка і технологія як понятійні системи розглядаються в основному з однієї позиції (наприклад: всебічний лінгвістичний та історичний огляд понять «техніка», «технологія» (В.В. Юрженко) [7]). Є автори, які детально розглядають один із термінів, що має поширення в наукових доробках, але без його порівняння з іншими (наприклад, актуалізація на понятті «проектна культура» в контексті технологічних перетворень (Т.С. Мачача) [4]). У інших (В.Г. Горохов, В.І.Гусєв, В.С.Ледньов) хоча й існують спроби цілісного і багатостороннього визначення названих понять і тезауруса до них, однак вони не набули поширення через складність підбору рядоположних критеріїв для систематизації розглянутих аспектів (наприклад, в якості дефініції критерію можуть бути приведені юридичні норми і лінгвістичні (семантичні) дослідження в різних країнах для встановлення статусу понять «техніка» та «технологія»).

Серйозним недоліком існуючих дефініцій «техніка» та «технологія» є те, що вони не розмежовуються у класі суміжних понять, це ж саме спостерігається при використанні вузькоспецифічних понять у виробництві й промисловості. У результаті, дана класифікація дає змогу лише порівнювати між собою назви термінів, що належать цим понятійним системам.

На основі прикладів досліджень, наведених вище, стає зрозумілим, що категоріальний апарат понять «техніка» і «технологія» як методологічних понять та супроводжуючий їх механізм формування семантичних зв'язків феноменологічної системи їхнього термінологічного ряду залишається донині не розкритим в повному обсязі.

Водночас «французький лінгвіст Bernard Laks, провівши аналіз термінів конструктивної граматики, довів, що орфографічна форма зв'язку має пізнавальний (когнітивний) характер, що дало йому змогу встановити феноменологічні характеристики зв'язку та скласти їх нову типологію» [6, С. 187].

Використовуючи непряму аналогію когнітивної діяльності на рівні семантичного зв'язку понять термінологічного ряду з технологічної освітньої галузі, можна сформуванати низку таких рядів завдяки їхній семантичній залежності та когнітивному механізму сприйняття діяльності учнями. Феноменологічна характеристика понять із зазначеної освітньої галузі уможливорює це робити завдяки механізму діяльнісного сприйняття (Л.С. Виготський, А.М.Леонтьєв, Жан Піаже, Е.С. Полат).

Пропонуємо брати за основу в дослідженнях, пов'язаних із семантикою термінологічних рядів технологічної освітньої галузі в їхній феноменологічній основі, такі позиції:

- взаємозв'язок понять зі сфери технологічної освітньої галузі з базовими принципами проектно-технологічної, техніко-технологічної та професійної компетентності через можливості селективного підходу;
- терміни «техніка» і «технологія» в межах методологічної системи як загальнокатегоріальні, абстрактні поняття;
- використовувати визначення, пов'язані з інфраструктурою виробництва і промисловості;
- оцінку науковими та освітніми спільнотами понять зі сфери технологічної освітньої галузі в контексті менталітету;

- предметне втілення політехнічних понять з різних освітніх галузей і наук при інтеграційному підході вивчення історії, філософії, лінгвістики, економіки, соціології, педагогіки, психології тощо;

- смислові новоутворення понять зі сфери технологічної освітньої галузі, пов'язані із сучасними тенденціями розвитку суспільства та виробництва [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворожцова И.Б. Основы лингводидактики. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений обучающихся по специальности «Филология», «Теория и методика преподавания иностранных языков и литератур». Ижевск: Удмуртский государственный университет, 2007. 113 с.

2. Колобков И. А. Феноменология ремесленничества: понятийно-терминологическое поле // Общетеоретические и практические проблемы языкознания и лингводидактики: материалы Международной научно-практической конференции, 27–28 апреля 2006 г., г. Екатеринбург / Рос. гос. проф.-пед. ун-т. Екатеринбург, 2006. С. 141–147.

3. Малиновська І.В. Феноменологічний дискурс і феноменологія перекладу: проблеми методології і практики // Studia Linguistica. 2010. Вип. 4. С. 81–88.

4. Мачача Т.С. Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти // Український педагогічний журнал. 2016. №3. С. 105–114.

5. Стешенко В. Технологія як навчальний предмет нової української школи: [Електронний ресурс] // Модернізація підготовки майбутніх фахівців професійно-педагогічного напрямку в умовах освітнього простору: матеріали Міжнар. наук. інтернет-конф., Кривий Ріг, 25–26 квіт. 2019 р. / М-во освіти і науки України, Криворізький держ. пед. ун-т, каф. пед. та метод. технолог. освіти. Кривий Ріг, 2019. С. 102–105. Режим доступу: URI <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3460>.

6. Харитоновна И.В., Беляева Е.Е. Когнитивные и коммуникативные функции согласного связывания во французском языке // Актуальные вопросы лингвистики и лингводидактики: традиции и инновации: материалы Международной научно-практической конференции, посвящённой 70-летию Института иностранных

языков, г. Москва, 22–24 ноября 2018. Часть 1 / Под. ред. Е.А.Никулиной, Е.Е.Беляевой. Москва: МПГУ, 2018. С.184–191.

7. Юрженко В.В. Методологічні підходи до визначення структури і змісту освітньої галузі «Технологія» в основній школі: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. МП Драгоманова, 2013. 409 с.